

Dødsfald

Samuel Olsen, Aggersvoldvej 49, Marke, er død, 97 år.

Med ham er en af de ældste borgere i Svinninge Kommune, og en af de gode, gamle stoute landmænd gået bort.

Samuel Olsen var en fremragende fortæller og havde en særdeles god hukommelse.

Så sent som i marts sidste år udgav han erindringsbogen »Min tid i Canada«, i hvilken anledning Venstrebladet skrev om ham.

Ville man vide noget om egnen og lokalhistorien, så gik man ikke forgæves til ham, hvilket især Lokalhistorisk Arkiv har nydt godt af.

Samuel Olsen var født i København, og i 1903 flyttede familien til Allehave ved Eskebjerg.

Som ung var det landbruget der trak, og han tog en agronomuddannelse ved Landbohøjskolen.

Men interessen for også at prøve noget andet, fik ham til i 1927 at tage turen til Canada, hvor han gennem seks år opholdt sig i staterne Manitoba og Alberta og prøvede forskellige ting, bl.a. ved landbruget.

Da han vendte tilbage i 1933, var han i forskellige pladser som landbrugskonsulent frem til 1936, hvor han tog hjem til sin mor, for at passe bedriften.

I 1939 valgte han at købe sit eget landbrug. Det blev på Aggersvoldvej 49, Marke, hvor han boede resten af sit liv.

På gården drev han traditionelt landbrug med både kvæg- og svinedrift, og var i en årrække formand for Andelsmejeriet Brokilde i Svinninge.

De seneste mange år har han haft jorden forpagtet ud til nabosønnen Stig Rytøft.

Samuel Olsen efterlader sine to brødre, Erik og Simon, begge Allehave, samt husbestyrerinden gennem 39 år, Johanne Larsen.

Samuel Olsen begravnes fra Allehave Kirke onsdag den 19. juni.

Fra anden verdenskrig. Besættelsestiden.

Den morgen, den 9. april 1940 glemmer vi, der oplevede den aldrig.

Hvordan kunne det gå til, at tyske tropper pludselig stod på dansk grund?

Vi havde jo en - ikke angrebspagt - med Tyskland, og desuden havde vi jo også et forsvar, og vi havde ikke hørt om nogen krigserklæring, og da rygter om besættelsen, som en løbeild spredte sig ud over landet, var vi helt chokerede, og vidste ikke, hvad vi skulle tro og mene. Først da kongen - og siden statsministeren ved ni tiden kom i mikrofonen og fortalte, at tyske tropper i de tidlige morgentimer havde overskredet grænsen og nu befandt flere steder i landet, gik situationens alvor op for os, der ikke havde kend skab til de politiske begivenheder, der havde fundet sted dagene før den 9. april. For en tid mistede vi helt handlekraft, netop på et tidspunkt, hvor der skulle handles hurtigt, hvis man ville ud af landet, og det at forlade hus og hjem, var der ikke mange der ville eller kunne, så vi blev, hvor vi var, og efterhånden som der faldt lidt ro over sindet, fortsatte vi vort daglige arbejde, og bøjede os for det uundgåelige; men håbet om igen at se et frit Danmark, levede i os og voksede med tiden mere og mere, men de første år efter besættelsen, hvor den tyske krigsmaskine tromlede hele Vest Europa ned, med undtagelse af England, gav det ikke megen næring til dette håb.

Det var såtid for os landmænd, og jeg var i gang med at gøre min gamle såmaskine klar til arbejdet, da jeg fik at vide, at tyskerne var i landet, og så blev det ikke til såning den dag. Ved middagstid tog jeg til politistationen i Holbæk, for at høre om muligheden for at komme til Sverige, men den tur kunne jeg godt have sparet mig, for her var man lige så uvidende om udviklingen, som vi andre var. Det var alsangens tid i de følgende uger. Vi stod tæt sammen ved møderne og sang vore kendte, danske sange, vel nærmest for at afreagere, det der boede i os, en folketingsmand talte til os, og sagde blandt andet, at han var helt sikker på, at tyskerne ville holde, hvad de havde lovet, nemlig - ikke at blande sig i landets indre forhold.

Entreprenøren, der stod ved siden af mig sagde: "Det tror du jo ikke på!" og deri var vi enige; men talerens primære mål med denne udtalelse var naturligvis, at berolige tilhørerne mest muligt. Snart vendte vi tilbage til det daglige arbejde med dets mange gøremål, og de store nationale spørgsmål blev skudt i baggrunden, og vi her ude på landet mærkede vel ikke så meget til besættelsesmagten, som folk i byerne gjorde. En morgen kom min unge medhjælper, der havde været oppe ved sognevejen med sødmælken tilbage med en håndfuld staniolpapir, som sikkert var kastet ud fra et fly, der havde været i kamp. En eftermiddag kom den samme unge mand hjem og råbte ophidset: Der kommer et luftskib fra vest!11 og der kom virkelig en stor ballon med en lang wire hængende ned, så den nåede jorden.

Hver gang ballonen passerede en telefon- eller elektrisk ledning, svajede ballonen lidt, indtil ledningen brast, for så at fortsætte farten. Ved Marke forskole greb den omtalte wire flagstangen og brækkede den, så ballonen må have haft nogen styrke. Dette skete i efteråret 1940-, og ballonen er antagelig kommet fra London, hvor man på det tidspunkt benyttede balloner for at beskytte byen mod de tyske luftangreb. Nogle måneder efter

besættelsen var vi nogle lodsejere samlet ved Agersvold hovedgård i anledning af en udstykning fra hovedgården, foretaget af jordlovsudvalget. Formanden for udvalget var medlem af folketinget, og det var derfor naturligt, at vi rettede spørgsmål til ham om ting, som pressen ikke måtte omtale, blandt andet hvordan det kunne gå til, at tyskerne pludselig stod i København uden nævne= værdig kamp, for vi troede nemlig, at der havde været forræderi med i denne sag. Det mente folketingsmanden ikke at der havde været, men når forsvaret ikke var sat i alarmberedskab, og når Københavns forsvarschef lå hjemme hos konen og sov, så kunne sådan et lynangreb altså lykkes. Efter de første hektiske måneder af besættelsestiden gled vi mere og mere ind i en periode, hvor vi optrådte som observatører til det store drama, der udspillede lige uden for vore døre, samtidig søgte vi at passe det daglige arbejde, så godt vi kunne; men det kunne jo ikke undgå vor opmærksomhed, at friktionen mellem befolkningen og besættelsesmagten blev større og større jo længere besættelsen varede, og de folketingsvalg der blev foretaget i denne periode, viste da også et klart dansk standpunkt. Da besættelsesmagten vedblev med at stille krav til den danske regering, som den ikke ville eller kunne efterkomme, så trådte regeringen tilbage i sommeren 1943 og hele ansvaret for landets indre forhold hvilede nu på besættelsesmagten.

andre flygtningene i at tage sagen i deres egen hånd, og blande sig med den danske befolkning, satte man frihedskæmpere i de lokale områder til at gå vagt ved forsamlingshuse, skoler, eller hvor der ellers opholdt sig flygtninge, og dette skete også i Svinninge forsamlingshus, indtil man i løbet af nogle uger fik samlet dem i store lejre, der rummede flere tusinde flygtninge, især i Vestjylland, og her opholdt de sig i flere måneder, før de fik lov at rejse hjem, idet den engelske besættelsesmagt hævdede, at fødevarer-situationen i Tyskland var sådan, at man umuligt kunne forsvare at tage dem hjem.

I den tid flygtningene var i Svinninge forsamlingshus, vistnok 200 - 240 stk. benyttede de skolen køkken hvor de tilberedte deres mad, mælkeprodukter hentede de på A/M Brokilde og ellers har de antagelig haft ernæringskort på lige fod med os andre.

Ungarerne i Svinninge.

Endnu før de tyske flygtninge ankom til Svinninge havde der været indkvartering af ungarske tropper. Blandt dem var der både fodfolk og heste trukne køretøjer. Mandskabet boede i forsamlingshuset og hestene var opstaldet i et lille redskabshus på Bjerregård. Man sagde om disse besættelsestropper at når de var her* så var det fordi tyskerne ikke stolede på dem ude ved fronten. Hver dag medens de var i Svinninge marcherede de en tur ud ad vejen til Hørve, medens de sang deres, for os uforståelige sange. Mejeribestyreren på A/M Brokilde der daglig havde besøg af disse tropper, når de hentede deres mælkeration, sagde at der kun var en enkelt blandt dem; der kunne så meget tysk, at de kunne føre en samtale. De vogne som ungarerne kørte med lignede meget de høstvogne, som vi dengang brugte her i landet - faste vogne, og de må være lavet af særdeles godt materiale, når de kunne holde til en køretur helt op gennem Europa. Akslerne på disse vogne var lavet af træ, der krævede hyppig smøring, og man kunne derfor ofte se, at der hang en smørespand under vognbunden på hver vogn. Da der ikke var meget fedtstof til smøreb brug, vakte det megen glæde hos Ungarerne, da de i Svinninge brugsforening kunne købe noget gammelt margarine, som ikke længere egnede sig til spisebrug, til smøring kunne det i hvert fald bruges. Sidefjældene på disse vogne var ofte udsmykket med udskæring eller maling. Var vognene således fremmedartede for os, så vare seletøjet som hestene havde på ikke mindre, det var Komte-seler og vognstangen blev båret af en læderrem, som var spændt om hestens hals, og den må have været ret generende for dyret. Hestene som trak disse vogne var typiske køreheste, lange og tynde, men meget udholdende, en hesterace som endnu bruges i bjergene i Rumænien og andre steder, hvor traktorer af terrænmæssige

grunde ikke klarer sig så godt. På en forsøgsgård i Rumænien havde jeg senere lejlighed til at se, hvordan man udvalgte avlsmateriale i denne hesterace, man prøvede simpelthen hvilke handyr der kunne tåle den største belastning, og brugte så disse dyr til avl. Hvad formål disse hestetrukne vogne har haft, stod os ikke klart, for egentlig kampværdi har de næppe haft, så det må vel antages at de har været her af forsyningsmæssige grunde.

Lige så pludselig som disse ungarere dukkede op i Svinninge, forsvandt de igen, antagelig til Sydsjælland.

Glimt fra besættelsen

I tilknytning til den udsendelse i fjernsynet d. 19/9 kl. 20:25 hvori der fortaltes om politiets vanskelige opgave at opretholde ro og orden her i landet, i en tid hvor friktionen mellem befolkningen og besættelsesmagten blev større og større, vil jeg fortælle en lille personlig oplevelse fra der tid, som måske kan være med til at kaste lys over nogle af de følelser der i denne vanskelige periode beherskede både politi og befolkning.

Det var en meget dejlig forårmorgen i april 19^{*+2}, at kaptajn Rothbøll og hans to hjælpere nedkastedes fra et engelsk fly over Jyderup skovene i nærheden af Aggersvold, som en løbeild fortaltes; det blandt befolkningen her på. egnen, at der var nedkastet noget i nattens løb, og det varede da heller ikke længe, før vi så et stort opbud af politi og tyske militærkøretøjer på vejene. Politiet gik grundigt til værks, de besøgte alle huse og gårde på egnen og udspurgte alle, om hvad de havde hørt og set, og fik åbenbart alle de oplysninger de ønskede sig.

Hen på formiddagen kom en politimand til fods hen til min ejendom, og jeg husker endnu tydeligt, hvordan samtalen mellem os forløb. Betjenten spurgte mig om: jeg havde set nogen fly i nattens løb, hvortil jeg svarede, at det havde jeg ikke, da jeg sov om natten, derefter spurgte han om jeg havde bemærket noget usædvanligt, hvortil jeg svarede, at det havde jeg heller ikke - og hvis jeg havde, så fortalte jeg det i hvert fald ikke til ham, hvortil ham indigneret svarede: "Nå de gjorde De ikke" og nu eksploderede jeg og sagde, at jeg syntes det var en dårlig gerning af politiet at jage deres egne landsmænd. Hertil svarede han, at det ved jeg da ikke om det er, og heri måtte jeg naturligvis give ham ret, men tilføjede dog, at havde det været englændere der var kastet ned ville de ikke kunne klare sig mange timer før de blev fanget. Vi vekslede endnu nogle ord om mere neutrale ting, før han forlod mig. Da han var kommet nogle få skridt fra mig, vendte han sig halvt om mod mig og sagde: "Det kan da godt være, at jeg vender hovedet til en anden side, hvis jeg ser noget"

En ny tid var ved at fødes, og en ændret mentalitet over for besættelses magten, var på vej i den danske befolkning og politiet lærte i de kommende måneder i høj grad at vende hovedet den anden vej, hvis de så noget der havde forbindelse med den voksende modstandsbevægelse i den danske befolkning, og det var vel en af grundene til at aktionen på det danske politi, den 19/9 1944 blev så voldsom, som den blev. Nogle dage efter nedkastningen var jeg hos min familie i Alleshave, men her havde man ikke hørt om' nogen nedkastning, eller den store eftersøgning i den forbindelse, og det skyldes naturligvis, at aviserne ikke måtte skrive om den slags ting.

Glimt fra besættelsestiden Senere tilføjelse.

Det var Chr. Michael Rottbølls opgave sammen med sine to radiotele- grafister, at få oprettet en radioforbindelse fra Danmark til London. Deres hjælpere i København holdt derfor med en bil i nærheden af nedkastningsstedet, og det lykkedes; da også kaptajn Rottbøll og den ene af hans hjælpere, at komme væk før nogen forhindrede dem deri, men den ene af faldskærmene landede i træerne i Aggersvold skov, men det lykkedes dog faldskærmsmanden at befri sig fra skærmen og komme ned på jorden, og selvom hans ene ben var beskadiget, gik han ind til Jyderup station, for med første tog at komme til København, hvor det lykkedes ham at finde frem; til de andre i gruppen, der imidlertid blev indkredset af politiet, og kaptajn Rottbøll blev desværre skudt af en dansk betjent. Først næste år lykkedes det en anden dansk gruppe ledet af Ole Geisler, også udsendt fra England og nedkastet nord for Holte, at få oprettet en fast radioforbindelse med London.